

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SLOVENISTIKO

ANA MARIJA LEDNIK

Založniški vidik literarnih del Miška Kranjca

Analiza avtorjevih književnih izdaj za časa življenja z vidika empiričnega-sistemskega pristopa k literaturi

Diplomsko delo

Mentorica: doc. dr. Urška Perenič

Univerzitetni študijski program prve stopnje:
Slovenistika

Ljubljana, 2013

POVZETEK

Naloga se osredotoča na založniški vidik izvernih literarnih del Miška Kranjca, ki spada med glavne predstavnike socialnorealistične usmeritve. Na podlagi obstoječega gradiva poskuša analizirati izdajanje v odnosu do avtorjevega udejstvovanja na literarnem oz. kulturnem področju. To pomeni, da je uporabljen empirični-sistemski pristop k literaturi (Urška Perenič), kjer je pozornost na eni od literarnih dejavnosti, ki je v konkretnem primeru izdajanje oz. založniški (knjigotrški) vidik. Miško Kranjec je poleg vloge svobodnega književnika *mdr.* opravljal vodilne funkcije v založbah (Cankarjeva založba, Prešernova družba, Slovenski knjižni zavod), urejal časopise (*Ljubljanski dnevnik*, *Ljudska pravica*, *Obzornik*, *Ogenj*), bil je podpredsednik Društva za kulturno sodelovanje Slovenije z ZSSR in predsednik Društva slovenskih književnikov. Naloga skuša razmotriti medsebojne odnose med naštetimi literarnimi vlogami in dejavnostmi¹ ter procesom izdajanja njegovih literarnih del.

Ključne besede: Miško Kranjec, založniški vidik, literarne dejavnosti in vloge, empirično-sistemsko raziskovanje literature

SUMMARY

This diploma work focuses on the publishing point of view related to the original literary works by Miško Kranjec, one of the main representatives of the social realism movement. Based on existing materials the work tries to analyse publishing activities in relation to the author's activities in the literary field and cultural life. This implies the use of the empirical and systemic study of literature (Urška Perenič), where the main focus lies on one of the literary activities, being the publishing (bookselling) aspect in this particular case. Along with many other activities and roles, and in addition to being a free-lance literary artist, Miško Kranjec also held leading positions in publishing houses (Cankarjeva založba, Prešernova družba, Slovenski knjižni zavod), edited newspapers (*Ljubljanski dnevnik*, *Ljudska pravica*, *Obzornik*, *Ogenj*) and was vice-president of the Association for Cultural Cooperation of

¹ Med literarne dejavnosti spadajo proizvodnje, razširjanje in sprejemanje z obdelavo. Nosilci literarnih dejavnosti so v sistemski teoriji književnosti imenovani komponente literarnega sistema in sem spadajo proizvajalec, posrednik ter sprejemnik-obdelovalec. Delovalne vloge so lahko posamezniki ali družbene skupine ali institucije, ki se v moderni in funkcionalno diferencirani družbi delijo na vrsto specializiranih vlog in poklicnih dejavnosti (npr. založnik, knjigarnar, knjižničar itd.). (Perenič 2010: 173–175)

Slovenia with the USSR and the president of the Slovenian Writers Association. The work examines the relations between the aforementioned literary roles and activities² and the process of Kranjec publishing his own literary works.

Key words: Miško Kranjec, publishing aspect, roles and activities in literature, empirical and systemic approach to research in literature

² Literary activities include production, dissemination and editing. The holders of literary activities are the so-called components of the literary system in systemic theory and thus include the production, distribution, reception, and the processing of texts. These may be individuals or social groups or institutions, which in a modern and functionally differentiated society are further divided into a number of specialised roles and professions (e.g. publisher, bookseller, librarian etc.). (Perenič 2010: 173–175)

1 UVOD

V empirični literarni znanosti (v nadaljevanju ELZ) je literatura pojmovana kot socialni sistem. Urška Perenič, ki pri raziskovanju najbolj izhaja iz ELZ, kakor se je razvijala v Nemčiji (Siegfried J. Schmidt, Gebhard Rusch), in pri tem razvija svoj izvorni model literarnega sistema, literaturo pojmuje na naslednji način. V središču je komunikatna baza, ki zajema tekste in druge oblike medijskih ponudb (akustični, avdio-vizualni mediji, splet). Nanjo pa so nato usmerjene različne komponente, ki so nosilci literarnih dejavnosti proizvodnje, razširjanja in sprejemanja z obdelavo.³ Literatura je organizirano in razmeroma samostojno področje komuniciranja, hkrati pa je vpeta v družbeno mrežo socialnih, političnih, ekonomskih, pravnih ipd. situacij. (Perenič 2010: 173–174)

U. Perenič v svoji monografiji *Empirično-sistemsko raziskovanje literature* literarni sistem razdeli na tri med seboj povezane ravnine literarnega procesa: na proizvodjalno in distribucijsko ravnino ter ravnino recepcije z obdelavo. Nanje nato uvršča posamezne literarne delovalne vloge proizvodjalca, posrednika in sprejemnika-obdelovalca, ki se nato delijo na vloge ter (specializirane) poklice, vendar je upoštevan zgodovinski razvoj. Za primer naj navedem vloge na distribucijski ravnini (knjižni trg) socialnega sistema literatura, ki jih predlaga. Knjigotrški vidik sicer obsega več procesov; od oblikovanja, zalaganja do posredovanja literature, zbiranja in njenega hranjenja. Vloge, ki jih avtorica navede, so založnik, stavec, tiskar, knjigovez, drugi zaposleni pri založbah, kjer omenja trgovinske zastopnike, ponudnike, kolporterje, za hranjenje in zbiranje ter distribucijo pa skrbijo zlasti knjigarnarji in knjižničarji. Založniška dejavnost je povezana z založniško politiko, različno prispeva k podobi in statusu avtorja v družbi, vpliva na okus publike itd. Pogojno avtorica v založniško dejavnost uvrsti tudi stavca, tiskarja in knjigoveza, ki prevzemajo pobudo od založnika, vendar poudari, da niso imeli skozi zgodovino vedno istih oz. samostojnih vlog (npr. tiskar je lahko hkrati založnik). (Perenič 2010: 176–177) Utemeljitelj ELZ Siegfried J. Schmidt uvršča založniško dejavnost v teorijo literarnega distribuiranja oz. posredovanja, kjer loči štiri vrste operacij (od tod se vidi, kako različne vloge so vključene v založniški proces): lektorske procese, medializacijo, distribucijo in marketinške trike. (Schmidt v Perenič 2010: 107)

V nalogi bo tudi poudarek na ravnini distribucije, in sicer me bo zanimala založniška dejavnost z ozirom na izvirna literarna dela Miška Kranjca (1908–1983). Naloga predvsem

³ Pri komponentah Pereničeva vpelje pridevek multiple (komponente), s čimer v skladu s teorijo o delovanju živih sistemov poudari, da imajo na literarna ravnanja vpliv kognitivni in socialni dejavniki.

skuša analizirati razmerje med založbo, avtorjevim delom in drugimi njegovimi literarnimi in kulturnimi vlogami, tako da je, gledano v perspektivi literarnega sistema, v ospredju razmerje med proizvajalcem in založbo.

2 ZALOŽNIŠKA DEJAVNOST V 20. STOLETJU

V prvih desetletjih 20. stoletja se je založniška dejavnost na Slovenskem razvila v sodobno, primerljivo z razvitimi evropskimi državami. Založniki so veliko pozornost namenjali kakovostnemu urejanju rokopisov in oblikovanju knjig, v razmeroma kratkem času se je zapolnila vrzel v izdajanju prevodov svetovne literature, poleg leposlovja pa so založbe začele pospešeno izdajati tudi znanstvena in strokovna dela domačih in tujih avtorjev. Po prvi svetovni vojni je nastalo veliko novih založb, delujočih kot zasebna podjetja ali kot knjižne zadruge ali društva ali v lasti političnih, verskih in strokovnih organizacij, nekatere tudi tiskarn. Leta 1916 je bila ustanovljena Tiskovna zadruga,⁴ ki je veljala za liberalno založbo, njen program je usmerjal literarni zgodovinar Ivan Prijatelj. Leta 1917 je bila ustanovljena katoliška založniška zadruga Nova založba. Leta 1919 se je Katoliško tiskovno društvo (ustanovljeno 1887) preimenovalo v Jugoslovansko knjigarno. Leta 1915 je bila ustanovljena Umetniška propaganda. Po vojni leta 1918 je bila ustanovljena Zvezna knjigarna, leta 1926 Vodnikova družba, leta 1929 Modra ptica, Ciril Vidmar je leta 1931 ustanovil Založbo Hram in leta 1936 Našo založbo, Silvester Škerl je leta 1934 ustanovil Akademsko založbo, ki je poleg literarnih del izdajala znanstvena dela. Ta sta izdajali tudi Znanstveno društvo za humanistične vede (1921) in Akademija znanosti in umetnosti (1938). V Ljubljani so mdr. delovale še Zadružna založba, Mladinska matica, Proletarska knjižnica, Svet, Založba Evalit, Merkur, Učiteljska tiskarna, Belo-modra knjižnica, Krekova knjižnica, Bibliofilska založba in v Mariboru Tiskovna zadruga, Piramida ter Cirilova zbirka. (Prešeren 2001: 55–56)

Med drugo svetovno vojno je prenehala delovati večina založb. Na nemško okupiranem ozemlju na Štajerskem in Gorenjskem je bilo izdajanje slovenskih knjig prepovedano. Delovanje Mohorjeve družbe je bilo zelo okrnjeno. V Ljubljani je v obdobju 1941–1945 dnevnik *Slovenec* izdajal zbirko Slovenčeva knjižnica, v kateri je izhajalo večinoma popularno branje, Narodna tiskarna pa je izdajala prevedeno in izvirno literaturo v

⁴ Najpomembnejši del njenega programa so bile knjige slovenskih klasikov (*Zbrani spisi*) in prevodi svetovne književnosti. V obdobju 1917–1941 je izdajala *Ljubljanski zvon*. (Žnidaršič 1999: 261)

zbirki Dobra knjiga. V okviru NOB so v založniški dejavnosti organov OF in KPS ter partizanskega tiskarstva izhajale tudi pesniške zbirke in gledališka dela. (Prešeren 2001: 56)

Po drugi svetovni vojni je bilo zaradi socialistične družbene ureditve ovirano delovanje zasebnih založb. V tem času so večinoma prenehale delovati in obstajati še ostale pred- in medvojne založbe, še naprej pa so delovale Mohorjeva družba, Slovenska matica (v nadaljevanju SM) in SAZU. Mohorjeva družba je v Celju razširila izdajanje knjig v redni idr. zbirkah (leposlovje, mladinske knjige, znanstvena dela, teološke in verske knjige) ter izdajanje revij. SM je poglobila sistematično izdajanje znanstvene literature in leposlovja. SAZU je zelo povečala obseg in raznovrstnost znanstvenih izdaj. Ustanovljene so bile številne nove založbe, katerih ustanoviteljice so bile družbenopolitične organizacije, ki so imele pravico imenovati direktorje in glavne urednike ter so tako lahko vplivale na programe založb. Uradne cenzure ni bilo, v prvih povojnih letih je založništvo nadziral agitprop.⁵ Po uvedbi samoupravljanja so v založbah predlagane založniške programe potrjevali založniški sveti (predstavniki družbenopolitičnih in kulturnih organizacij). Državni organi so s subvencioniranjem in raznimi olajšavami podpirali predvsem izdajanje izvirne, znanstvene in politične literature. Politika založb je bila od 60. let precej avtonomna, še bolj od 80. let. Z Zakonom o založništvu (1978) je založništvo postalo dejavnost posebnega družbenega pomena. Založniški sveti so bili sestavljeni iz delegatov založniških delavcev in predstavnikov družbe ter so odločali o delovanju založbe. Od 80. let se je začela pomoč države zmanjševati, zato je moralo založništvo vse bolj poslovati po načelih gospodarske dejavnosti in tržnih zakonitostih. Do konca 80. let je delovalo ok. 20 založb, izdajati pa so začeli tudi inštituti, muzeji, fakultete, društva idr. Ob Mohorjevi družbi in SM so nastale v Ljubljani še Mladinska knjiga (v nadaljevanju MK) (1945), Državna založba Slovenije (v nadaljevanju DZS) (1945), Cankarjeva založba (v nadaljevanju CZ) (1945), Prešernova družba (v nadaljevanju PD) (1953), Tehniška založba Slovenije (1957), Založba Borec (1959); v Mariboru Založba Obzorja (1950); v Murski Soboti Pomurska založba (1954); v Kopru Založba Lipa (1951). Založniško dejavnost so razvili v okviru Uradnega lista Republike Slovenije in Gospodarskega vestnika ter v Založbi Domus. (Prešeren 2001: 56–57)

⁵ Agitacijsko-propagandni oddelek političnih organizacij, ki je deloval med narodnoosvobodilnim bojem in prva leta po letu 1945.

3 DELO MIŠKA KRANJCA V KONTEKSTU ZALOŽNIŠTVA

Miško Kranjec (1908, Velika Polana–1983, Ljubljana) je študiral slavistiko na ljubljanski univerzi, vendar je študij leta 1934 opustil in se vrnil v Veliko Polano. Pisati je začel v petem razredu osnovne šole, veliko je pisal tudi v gimnazijskih letih, za pisateljski poklic pa se je odločil na univerzi. (Liška 1954: 253–254)

Med letoma 1930 in 1931 je urejal glasilo krščanskosocialistične delavske mladine *Ogenj*. Januarja 1933 je s prekmurskim rojakom Rudijem Čačinovičem preusmeril prekmurski krščanskosocialistični list *Novi čas* v levičarsko glasilo. Delo se je nadaljevalo v *Ljudski pravici*, ki je začela izhajati v Dolnji Lendavi 5. oktobra 1934. Kranjec je bil njen izdajatelj in urednik ter v veliki meri tudi pisec. Časopis je prenehal urejati 18. oktobra 1935. Nato je moral k vojakom v Kruševac, in sicer od 1. januarja 1936 do 14. februarja 1937. (Liška 1954: 254–255)

V Beli krajini je delal v redakciji *Ljudske pravice* od konca februarja do septembra 1945. 19. junija 1945 je sodeloval pri ustanovitvi Društva za kulturno sodelovanje Slovenije z ZSSR in bil s Franom S. Finžgarjem izvoljen za podpredsednika. (Zadravec 1988: 331)

Leta 1945 je postal ravnatelj novo ustanovljene CZ. Od 1. marca 1952 do srede maja 1953 je bil direktor *Ljubljanskega dnevnika*, od leta 1953 pa ravnatelj Slovenskega knjižnega zavoda (v nadaljevanju SKZ). (Liška 1954: 255)

Ob ustanovitvi PD leta 1953 je postal njen podpredsednik. Med letoma 1953 in 1955 je bil urednik revije *Obzornik* in Prešernovega koledarja za leti 1974 in 1975, do leta 1975 pa tudi glavni urednik njene knjižne zbirke. V letih 1945–1950 in 1972–1975 je bil predsednik Društva slovenskih književnikov. (Sedej 1978: 268–269)

Miško Kranjec je vlogo svobodnega književnika torej povezoval z različnimi literarnimi vlogami, dejavnostmi in kulturnopolitičnimi funkcijami: bil je urednik *Ognja*⁶ (1930–1931), izdajatelj in urednik *Ljudske pravice*⁷ (1934–1935 in 1945), podpredsednik Društva za kulturno sodelovanje Slovenije z ZSSR⁸ (1945–), urednik *Obzornika*⁹ (1953–1955), direktor CZ (1945–1948), podpredsednik PD (1953–), glavni urednik knjižne Zbirke PD (1959–1975),

⁶ *Ogenj* (1928–1931) je bilo glasilo krščanskosocialistične delavske mladine (Prunk 1994: 98).

⁷ *Ljudska pravica* (1934–1959) je bil politični list, glasilo KPS (Šmicberger 1999: 288).

⁸ Društvo za kulturno sodelovanje Slovenije z Zvezo sovjetskih socialističnih republik (1945–1948) je bilo društvo za kulturno spoznavanje ZSSR, vzpostavljanje in vzdrževanje sodelovanja med slovenskim narodom in narodi ZSSR. Pospesovalo je učenje ruskega jezika, širilo knjige in časopise v ruskem jeziku, organiziralo predavanja, koncerte, gledališke predstave, razstave umetnikov iz ZSSR, potovanja v ZSSR ipd. (Arhiv RS)

⁹ *Obzornik* (1946–1988) je bil leposlovni in poljudni mesečnik, ki ga je začela izdajati Ljudska prosveta Slovenije, po ustanovitvi PD 1953 je postal njeno glasilo (Gabrič 1994: 79).

urednik Prešernovega koledarja¹⁰ (1974–1975), predsednik Društva slovenskih književnikov (1945–1950 in 1972–1975), direktor *Ljubljanskega dnevnika*¹¹ (1952–1953) in ravnatelj SKZ (1953–1956).

Ker sem se pri analizi založniškega vidika del Miška Kranjca osredotočila na povezavo med avtorjevimi literarnimi vlogami, dejavnostmi in kulturnopolitičnimi funkcijami, ki jih je sočasno opravljal, ter izdajanjem njegovih del za časa življenja, sem skušala ugotoviti, ali obstaja kakšna povezava med omenjenimi vlogami in izdajanjem oz. če bi našteve vloge lahko vplivale (pospešile, zavirale) izdajanje njegovih knjig. Pri vlogah in funkcijah sem vzpostavila razliko. Tako lahko ločimo vodilne funkcije v založbah (v CZ, PD in SKZ) ter ostale dejavnosti in vloge, ki z založbami niso neposredno povezane (predsedovanje Društvu slovenskih književnikov, podpredsedovanje Društvu za kulturno sodelovanje Slovenije z ZSSR ter urednikovanje v *Ognju*, *Ljudski pravici* in *Ljubljanskem dnevniku*), vendar so tudi prispevale k prepoznavnosti avtorja v literarnem življenju in sem jih tudi vključila v analizo.

Predpostavljala sem, da je dejstvo, da je bil avtor na vodilnih položajih v CZ, PD in v SKZ ter da je imel možnost oblikovanja založniških programov, vplivalo na to, da je svoja dela lažje izdajal pri založbah, v katerih je deloval; menim, da tudi takrat, ko ni bil pri njih več na vodilnih položajih.

Poleg vodilnih funkcij v založbah sem skušala razmisliti tudi pomen ostalih njegovih vlog in funkcij za izdajanje. Sem spadajo predsedovanje Društvu slovenskih književnikov, podpredsedovanje Društvu za kulturno sodelovanje Slovenije z ZSSR ter urednikovanje v *Ognju*, *Ljudski pravici* in *Ljubljanskem dnevniku*. Predvidevala sem, da so Kranjcu pomagale pri uveljavljanju v slovenskem kulturnem prostoru in ustvarjanju pisateljskega ugleda. Ker so se našteve vloge, dejavnosti in funkcije povezovale z vodilnimi funkcijami v CZ, PD in SKZ, so imele verjetno še večji učinek; npr. Kranjec je bil leta 1953 hkrati direktor *Ljubljanskega dnevnika*, urednik *Obzornika*, podpredsednik PD in ravnatelj SKZ.

V analizo so zajete naslednje avtorjeve vloge in dejavnosti, ki so povezane z literaturo, ter kulturnopolitične funkcije:

Avtorjeve vloge, dejavnosti in kulturnopolitične funkcije	Čas opravljanja
urednik <i>Ognja</i>	1930–1931
izdajatelj in urednik <i>Ljudske pravice</i>	1934–1935 in 1945

¹⁰ Redna letna zbirka PD.

¹¹ *Ljubljanski dnevnik* (1951–) je bil glasilo Mestne konference SZDL v Ljubljani, 1968 se je preimenoval v *Dnevnik* (Amon 1988: 271).

podpredsednik Društva za kulturno sodelovanje Slovenije z ZSSR	1945–
direktor CZ	1945–1948
predsednik Društva slovenskih književnikov	1945–1950 in 1972–1975
direktor <i>Ljubljanskega dnevnika</i>	1952–1953
urednik <i>Obzornika</i>	1953–1955
ravnatelj SKZ	1953–1956 ¹²
podpredsednik PD	1953–
glavni urednik Zbirke PD	1959–1975
urednik Prešernovega koledarja	1974–1975

Tabela 1.

Miško Kranjec je začel objavljati v revijah (*Izvir, Plamen, Kremen, Novine, Orlič, Angelček, Mentor, Mladika*), prvo delo v knjižni obliki, novela *Smehljaj*, pa je izšlo leta 1930 v knjigi več avtorjev z naslovom *Sedem mladih slovenskih pisateljev*. Pred vojno je sodeloval pri 32 časnikih in revijah (mdr. *Modra ptica, Ljubljanski zvon, Sodobnost, Dom in svet, Obzorja, Mladi Prekmurec, Ogenj, Naš rod, Slovenec, Slovenija, Edinost, Novi čas*), po vojni pa v preko 50 periodičnih tiskih (mdr. *Delavska enotnost, Ljudska pravica, Novi čas, Novi svet, Nova obzorja, Slovenski poročevalec, Obzornik, Kmečka žena, Naša žena, Ljubljanski dnevnik, Socialistična misel, Naši razgledi, Mlada pota, Večer, Svet ob Muri, Pomurski vestnik, Problemi, Borec, Pionir, Pionirski list, Mladinska revija, Mali veseljak, Mladi svet, Ciciban, Mladina*). (Sedej 1978: 269–270) Ljubljanske literarne revije, razen *Književnosti*, so Kranjca hotele imeti za stalnega sodelavca: zadrževali so ga pri *Domu in svetu*, vabili k *Ljubljanskemu zvonu* in Ferdo Kozak ga je vabil k *Sodobnosti*. Pomagali so mu utreti pot v založbe, npr. v knjižno zbirko Slovenske poti. Juš Kozak ga je hotel pridobiti za svoje literarne načrte (kot sodelavca zbirke Slovenske poti), Kranjec pa je za svoja dela seveda potreboval založnike. Kozak se je zavzemal za Kranjčeve *Težake* (1932), ki so izšli pri Tiskovni zadrugi v zbirki Slovenske poti, in *Tri novele* (1935), ki jih je kot recenzent in tajnik priporočil odboru SM. (Zadravec 1988: 292–293) Jugoslovanska tiskarna mu je leta 1934 založila *Pesem ceste* in mu ponudila pogodbo, po kateri bi mu pod ugodnimi pogoji vsakih deset let izdajala vsa večja dela, a je ponudbo odklonil (Liška 1954: 254).

V analizo sem vključila Kranjčeva izvirna dela, ki so izšla v času njegovega življenja (prilogi 1 in 2), pregledu del pa so dodana še prevedena dela (prilogi 3 in 4). V pregled del so poleg naslova in podatkov o izdaji (leto, kraj, založba) k izvornim in antologijskim izdajam oz. izdajam v zbornikih dodani še kraj, kjer je avtor ob izidu posameznega dela živel, ter vloge,

¹² SKZ se je leta 1956 pridružil CZ (Žnideršič 1998: 46).

dejavnosti in kulturnopolitične funkcije, ki jih je takrat opravljal (glej tabelo 1), k prevedenim delom pa prevajalci.

3.1 IZVIRNA DELA

Leto	Delo	Kraj izida	Založba	Kraj, v katerem je avtor živel	Avtorjeve vloge, dejavnosti in kulturnopolitične funkcije
1932	<i>Življenje: Povest</i>	Ljubljana	Delavska založba	Ljubljana	
1932	<i>Težaki</i>	Ljubljana	Tiskovna zadruga	Ljubljana	
1933	<i>Sreča na vasi; Na valovih Mure; Kati Kustecova</i>	Ljubljana	Hram	Ljubljana	
1933	<i>Predmestje: Roman</i>	Ljubljana	Delavska založba	Ljubljana	
1934	<i>Pesem ceste</i>	Ljubljana	Jugoslovanska knjigarna	Velika Polana	
1935	<i>Tri novele</i>	Ljubljana	SM	Velika Polana	urednik in izdajatelj <i>Ljudske pravice</i>
1935	<i>Os življenja</i>	Ljubljana	Hram	Velika Polana	urednik in izdajatelj <i>Ljudske pravice</i>
1935	<i>Satire</i>	Dolnja Lendava	s. n. ¹³	Velika Polana	urednik in izdajatelj <i>Ljudske pravice</i>
1936	<i>Zalesje se prebuja: Roman v dveh delih</i>	Ljubljana	Hram	Kruševac	
1937	<i>Prostor na soncu</i>	Ljubljana	Naša založba	Kruševac	
1937	<i>Južni vetrovi</i>	Gorica	Unione editoriale Goriziana ¹⁴	Kruševac	
1938	<i>Kapitanovi: Roman</i>	Ljubljana	SM	Velika Polana	
1940	<i>Povest o dobrih ljudeh</i>	Ljubljana	SM	Velika Polana	
1940	<i>Do zadnjih meja: Roman</i>	Ljubljana	Naša založba	Velika Polana	delal v redakciji <i>Ljudske pravice</i> , podpredsednik Društva za
1945	<i>Tihožitja in pejsaži:</i>	Ljubljana	SKZ	Velika Polana	

¹³ *Satire* so izšle v tiskarni Balkányija Ernesta le v osmih izvodih za pisatelja in njegove prijatelje (Liška 1954: 258).

¹⁴ Založba Goriška matica se je od 1933 uradno imenovala Unione editoriale Goriziana (*Zbornik Goriške matice ob petinsedemdesetletnici ustanovitve*. Nova Gorica: Goriški muzej, 1997 (Goriški letnik: Zbornik Goriškega muzeja). 3).

	<i>Novele</i>				kulturno sodelovanje Slovenije z ZSSR, predsednik Društva slovenskih književnikov, ravnatelj CZ
1946	<i>Pesem gora: Roman</i>	Ljubljana	SKZ	Velika Polana	ravnatelj CZ, predsednik Društva slovenskih književnikov
1947	<i>Samotni otok</i>	Ljubljana	SKZ	Velika Polana	ravnatelj CZ, predsednik Društva slovenskih književnikov
1947	<i>Pomlad: Novele</i>	Ljubljana	DZS	Velika Polana	ravnatelj CZ, predsednik Društva slovenskih književnikov
1947	<i>Majhne so te stvari: Novele</i>	Ljubljana	DZS	Velika Polana	ravnatelj CZ, predsednik Društva slovenskih književnikov
1947	<i>Fara Svetega Ivana: Roman</i>	Ljubljana	SKZ	Velika Polana	ravnatelj CZ, predsednik Društva slovenskih književnikov
1948	<i>Pot do zločina: Drama v treh dejanjih</i>	Trst	Slovensko narodno gledališče za Trst in Primorje	Velika Polana	ravnatelj CZ, predsednik Društva slovenskih književnikov
1948	<i>Os življenja: Roman</i>	Ljubljana	SKZ	Velika Polana	ravnatelj CZ, predsednik Društva slovenskih književnikov
1948	<i>Pot do zločina: Drama v treh dejanjih</i>	Ljubljana	SKZ	Velika Polana	ravnatelj CZ, predsednik Društva slovenskih književnikov
1949	<i>Pisarna: Kronika oblasti, ki je od boga</i>	Ljubljana	SKZ	Velika Polana	predsednik Društva slovenskih književnikov
1949	<i>Os življenja: Roman</i>	Ljubljana	SKZ	Velika Polana	predsednik Društva slovenskih književnikov
1950	<i>Pod zvezdo: Roman o ljudski oblasti v Ravnem</i>	Ljubljana	SKZ	Velika Polana	predsednik Društva slovenskih književnikov
1950	<i>Povesti o oblasti, knj. 1, Pisarna: Kronika oblasti, ki je od boga</i>	Ljubljana	SKZ	Velika Polana	predsednik Društva slovenskih književnikov
1951	<i>Povesti o oblasti, knj. 2, Pod zvezdo: Roman o ljudski oblasti v Ravnem</i>	Ljubljana	SKZ	Velika Polana	
1953	<i>Imel sem jih rad: Povesti o ljudeh</i>	Ljubljana	MK	Velika Polana	direktor <i>Ljubljanskega dnevnika</i> , urednik revije <i>Obzornik</i> , podpredsednik PD, ravnatelj SKZ

1954	<i>Štiri novele</i>	Koper	Primorska založba	Velika Polana	urednik revije <i>Obzornik</i> , glavni urednik Zbirke PD, ravnatelj SKZ
1954	<i>Nekoč bo lepše: Dve povesti</i>	Maribor	Obzorja	Velika Polana	urednik revije <i>Obzornik</i> , glavni urednik Zbirke PD, ravnatelj SKZ
1954	<i>Nekaj bi vam rad povedal: Satire in razmišljanja</i>	Murska Sobota	Obmurska založba ¹⁵	Velika Polana	urednik revije <i>Obzornik</i> , glavni urednik Zbirke PD, ravnatelj SKZ
1954	<i>Zgubljena vera</i>	Ljubljana	CZ	Velika Polana	urednik revije <i>Obzornik</i> , glavni urednik Zbirke PD, ravnatelj SKZ
1955	<i>Vaška komanda</i>	Ljubljana	MK	Velika Polana	urednik revije <i>Obzornik</i> , ravnatelj SKZ
1956	<i>Zemlja se z nami premika: Roman</i>	Ljubljana	SKZ	Velika Polana	ravnatelj SKZ
1956	<i>Čarni nasmeh</i>	Ljubljana	MK	Velika Polana	ravnatelj SKZ
1957	<i>Macesni nad dolino: Povest</i>	Ljubljana	PD	Velika Polana	
1958	<i>Mesec je doma na Bladovici</i>	Ljubljana	MK	Velika Polana	
1959	<i>Kruh je bridka stvar: Novele</i>	Ljubljana	MK	Velika Polana	glavni urednik Zbirke PD
1960	<i>Nad hišo se ne kadi več: Roman, del 1 in 2</i>	Ljubljana	DZS	Velika Polana	glavni urednik Zbirke PD
1960	<i>Nad hišo se ne kadi več: Roman, del 3 in 4</i>	Ljubljana	DZS	Velika Polana	glavni urednik Zbirke PD
1960	<i>Za svetlimi obzorji, knj. 1, Nad hišo se več ne kadi: Roman</i>	Ljubljana	DZS	Velika Polana	glavni urednik Zbirke PD
1960	<i>Zalesje se prebuja: Roman v dveh delih</i>	Ljubljana	MK	Velika Polana	glavni urednik Zbirke PD
1962	<i>Mladost v močvirju: Roman</i>	Murska Sobota	Pomurska založba	Velika Polana	glavni urednik Zbirke PD
1962	<i>Vrabci na dvorišču: Roman</i>	Ljubljana	MK	Velika Polana	glavni urednik Zbirke PD
1963	<i>Za svetlimi</i>	Ljubljana	DZS	Velika	glavni urednik Zbirke PD

¹⁵ Obmurska založba je bilo ime Pomurske založbe, ko je bila zasnovana leta 1954 (Ternar 1995: 137).

	<i>obzorji, knj. 2, Bele so vse poti: Roman</i>			Polana	
1964	<i>Tri novele</i>	Ljubljana	MK	Velika Polana	glavni urednik Zbirke PD
1964	<i>Otroci, čigavi ste?</i>	Ljubljana	MK	Velika Polana	glavni urednik Zbirke PD
1964–1967	<i>Rdeči gardist: Roman v dveh knjigah</i>	Murska Sobota	Pomurska založba	Velika Polana	glavni urednik Zbirke PD
1965	<i>Povest o dobrih ljudeh</i>	Ljubljana	MK	Velika Polana	glavni urednik Zbirke PD
1965	<i>Os življenja</i>	Ljubljana	DZS	Velika Polana	glavni urednik Zbirke PD
1965	<i>Ukradena ljubezen: Zbirka novel</i>	Ljubljana	SM	Velika Polana	glavni urednik Zbirke PD
1967	<i>Na cesti prvega reda: Povest mladih iz naših dni</i>	Ljubljana	PD	Velika Polana	glavni urednik Zbirke PD
1967	<i>Zlata kočija: Spomini in zgodbe</i>	Ljubljana	MK	Velika Polana	glavni urednik Zbirke PD
1968	<i>Svetlikanje jutra: Povest mlade rasti</i>	Murska Sobota	Pomurska založba	Velika Polana	glavni urednik Zbirke PD
1972	<i>Podrti hrast: Kronika nekega rodu</i>	Murska Sobota	Pomurska založba	Velika Polana	glavni urednik Zbirke PD, predsednik Društva slovenskih književnikov
1972	<i>Lepa Vida prekmurska: Novele</i>	Murska Sobota	Pomurska založba	Velika Polana	glavni urednik Zbirke PD, predsednik Društva slovenskih književnikov
1972	<i>Zimzelen na slovenskih tleh: Kronika kmečkih uporov</i>	Ljubljana	PD	Velika Polana	glavni urednik Zbirke PD, predsednik Društva slovenskih književnikov
1972	<i>Življenje; Pesem ceste; Os življenja</i>	Ljubljana Murska Sobota	MK Pomurska založba	Velika Polana	glavni urednik Zbirke PD, predsednik Društva slovenskih književnikov
1972	<i>Soočenje</i>	Ljubljana Murska Sobota	MK Pomurska založba	Velika Polana	glavni urednik Zbirke PD, predsednik Društva slovenskih književnikov
1972	<i>Čarni nasmeh; Črtice</i>	Ljubljana Murska Sobota	MK Pomurska založba	Velika Polana	glavni urednik Zbirke PD, predsednik Društva slovenskih književnikov
1972	<i>Mladost v močvirju</i>	Ljubljana Murska Sobota	MK Pomurska založba	Velika Polana	glavni urednik Zbirke PD, predsednik Društva slovenskih književnikov

1972	<i>Kapitanovi; Novele</i>	Ljubljana Murska Sobota	MK Pomurska založba	Velika Polana	glavni urednik Zbirke PD, predsednik Društva slovenskih književnikov
1972	<i>Težaki; Novele</i>	Ljubljana Murska Sobota	MK Pomurska založba	Velika Polana	glavni urednik Zbirke PD, predsednik Društva slovenskih književnikov
1972	<i>Do zadnjih meja</i>	Ljubljana Murska Sobota	MK Pomurska založba	Velika Polana	glavni urednik Zbirke PD, predsednik Društva slovenskih književnikov
1972	<i>Povest o dobrih ljudeh; Novele</i>	Ljubljana Murska Sobota	MK Pomurska založba	Velika Polana	glavni urednik Zbirke PD, predsednik Društva slovenskih književnikov
1972	<i>Pod zvezdo</i>	Ljubljana Murska Sobota	MK Pomurska založba	Velika Polana	glavni urednik Zbirke PD, predsednik Društva slovenskih književnikov
1972	<i>Zemlja se z nami premika</i>	Ljubljana Murska Sobota	MK Pomurska založba	Velika Polana	glavni urednik Zbirke PD, predsednik Društva slovenskih književnikov
1972	<i>Zgubljena vera</i>	Ljubljana Murska Sobota	MK Pomurska založba	Velika Polana	glavni urednik Zbirke PD, predsednik Društva slovenskih književnikov
1972	<i>Črtice; Macesni nad dolino; Novele</i>	Ljubljana Murska Sobota	MK Pomurska založba	Velika Polana	glavni urednik Zbirke PD, predsednik Društva slovenskih književnikov
1973	<i>Izbrano delo, del 1, Izbrane novele</i>	Ljubljana	MK	Senožeti pri Ljubljani	glavni urednik Zbirke PD, predsednik Društva slovenskih književnikov
1973	<i>Izbrano delo, del 2, Izbrane novele</i>	Ljubljana	MK	Senožeti pri Ljubljani	glavni urednik Zbirke PD, predsednik Društva slovenskih književnikov
1973	<i>Izbrano delo, del 3, Kapitanovi</i>	Ljubljana	MK	Senožeti pri Ljubljani	glavni urednik Zbirke PD, predsednik Društva slovenskih književnikov
1973	<i>Izbrano delo, del 4, Mladost v močvirju (prvi del)</i>	Ljubljana	MK	Senožeti pri Ljubljani	glavni urednik Zbirke PD, predsednik Društva slovenskih književnikov
1973	<i>Izbrano delo, del 5, Mladost v močvirju (drugi del)</i>	Ljubljana	MK	Senožeti pri Ljubljani	glavni urednik Zbirke PD, predsednik Društva slovenskih književnikov
1973	<i>Izbrano delo, Izbrane novele</i>	Ljubljana	MK	Senožeti pri Ljubljani	glavni urednik Zbirke PD, predsednik Društva slovenskih književnikov
1974	<i>Strici so mi povedali: Ljudje, viri in pojasnila</i>	Murska Sobota	Pomurska založba	Senožeti pri Ljubljani	glavni urednik Zbirke PD, predsednik Društva slovenskih književnikov, urednik Prešernovega koledarja
1974	<i>Anketni listi malega</i>	Ljubljana	DZS	Senožeti pri Ljubljani	glavni urednik Zbirke PD, predsednik Društva slovenskih

	<i>človeka: Novele</i>				književnikov, urednik Prešernovega koledarja
1975	<i>Povest o dobrih ljudeh</i>	Ljubljana Murska Sobota	PD Pomurska založba	Senožeti pri Ljubljani	glavni urednik Zbirke PD, predsednik Društva slovenskih književnikov, urednik Prešernovega koledarja
1976	<i>Povest o dobrih ljudeh</i>	Ljubljana	PD	Senožeti pri Ljubljani	
1977	<i>Mladost v močvirju: Roman</i>	Ljubljana	MK	Senožeti pri Ljubljani	
1976	<i>Strici so mi povedali: Ljudje, viri in pojasnila</i>	Murska Sobota	Pomurska založba	Senožeti pri Ljubljani	
1977	<i>Strici so mi povedali: Ljudje, viri in pojasnila</i>	Murska Sobota	Pomurska založba	Senožeti pri Ljubljani	
1977	<i>Strici so mi povedali: Ljudje, viri in pojasnila</i>	Murska Sobota	Pomurska založba	Senožeti pri Ljubljani	
1977	<i>Lepa Vida prekmurska: Ljubezenska povest</i>	Ljubljana	CZ	Senožeti pri Ljubljani	
1978	<i>Zlata kočija: Spomini in zgodbe</i>	Ljubljana	MK	Senožeti pri Ljubljani	
1978	<i>Prostor na soncu</i>	Ljubljana Murska Sobota	MK Pomurska založba	Senožeti pri Ljubljani	
1978	<i>Povest o dobrih ljudeh</i>	Ljubljana Murska Sobota	MK Pomurska založba	Senožeti pri Ljubljani	
1978	<i>Kapitanovi: Roman</i>	Ljubljana Murska Sobota	MK Pomurska založba	Senožeti pri Ljubljani	
1978	<i>Na valovih Mure: Izbor novel</i>	Ljubljana Murska Sobota	MK Pomurska založba	Senožeti pri Ljubljani	
1978	<i>Oče in sin: Roman o Bardenih</i>	Ljubljana	DZS	Senožeti pri Ljubljani	
1978	<i>Čarni nasmeh; Pot med blažene</i>	Ljubljana	PD	Senožeti pri Ljubljani	
1978	<i>Miško Kranjec,</i>	Ljubljana	MK	Senožeti pri Ljubljani	

	<i>Izbrana mladinska besedila</i>			
1978	<i>Miško Kranjec (izbor kratke proze)</i>	Ljubljana	MK	Senožeti pri Ljubljani
1979	<i>Povest o dobrih ljudeh</i>	Ljubljana	MK	Senožeti pri Ljubljani
1981	<i>Pisarna: Kronika oblasti, ki je od boga</i>	Murska Sobota	Pomurska založba	Senožeti pri Ljubljani
1982	<i>Mladost v močvirju</i>	Ljubljana	MK	Senožeti pri Ljubljani
1982	<i>Kost</i>	Ljubljana	MK	Senožeti pri Ljubljani
1983	<i>Strici so mi povedali: Ljudje, viri in pojasnila</i>	Ljubljana Murska Sobota	MK Pomurska založba	Senožeti pri Ljubljani

Priloga 1.

3.2 ANTOLOGIJSKE IZDAJE IN IZDAJE V ZBORNIKIH

Leto	Delo	Kraj izida	Založba	Kraj, v katerem je avtor živel	Avtorjeve vloge, dejavnosti in kulturnopolitične funkcije
1930	<i>Sedem mladih slovenskih pisateljev (Miško Kranjec: Smehljaj)</i>	Ljubljana	Delavska založba	Ljubljana	urednik <i>Ognja</i>
1945	<i>Beseda iz naše borbe</i>	Ljubljana	SKZ	Velika Polana	delal v redakciji <i>Ljudske pravice</i> , podpredsednik Društva za kulturno Sodelovanje Slovenije z ZSSR, predsednik Društva slovenskih književnikov, ravnatelj CZ
1947	<i>Iz partizanskih let: Izbor proze</i>	Ljubljana	SKZ	Velika Polana	ravnatelj CZ, predsednik Društva slovenskih književnikov

Priloga 2.

3.3 PREVEDENA DELA

Leto	Delo	Prevajalec	Kraj	Založba
1939	<i>Pripovetke</i> (srb.)	Tone Potokar	Beograd	Srpska književna zadruga
1939	<i>Pripovetke</i> (srb.)	Tone Potokar	Beograd	s. n.
1946	<i>Slike</i> (srb. ali hrv.)	Olga Đekić	Beograd	Prosveta
1947	<i>Mjesto pod suncem: Roman</i> (hrv.)	M. in Gustav Krklec	Zagreb	Nakladni zavod Hrvatske
1947	<i>Krv za slobodu</i> (hrv.)	Gustav Krklec in Hijacint Petris	Zagreb	Nakladni zavod Hrvatske
1948	<i>Uz cestu</i> (hrv.)	Čiro Čulić	Zagreb	Novo pokoljenje
1949	<i>Osovina života: Roman</i> (srb.)	Živojin Petrović	Beograd	Prosveta
1949	<i>Put zločinu: Drama u tri čina</i> (hrv.)	Ferdo Delak in Jakša Kušan	Zagreb	Glas rada
1949	<i>Osovina života: Roman</i> (srb.)	Živojin Petrović	Beograd	Prosveta
1950	<i>Odabrane pripovetke</i> (srb.)	Radoslav Todorović	Beograd	Novo pokoljenje
1950	<i>Put u zločin: Drama u 3 čina</i> (srb.)	Slobodan Živojinović	Beograd	Rad
1953	<i>Sprung in die Welt</i> (nem.)	Herta Kralj in Josef Friedrich Perkonig	Dunaj Stuttgart	E. Wancura
1953	<i>Herr auf eigenem Grund</i> (nem.)	Herta Kralj in Josef Friedrich Perkonig	Dunaj Stuttgart	E. Wancura
1956	<i>Sreća u selu</i> (srb.)		Beograd	Narodna knjiga
1956	<i>Izgubljena vera</i> (srb.)	Ivanka Jovičić	Novi Sad	Bratsvo-jedinstvo
1957	<i>Volio sam ih</i> (srb. ali hrv.)		Sarajevo	Svjetlost
1958	<i>Priča o dobrim ljudima</i> (srb. ali hrv.)	Marijana Zander	Beograd	Rad
1958	<i>Obzory v mlzne</i> (češ.)	Zdeňka Bezděková	Praga	Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění
1958	<i>Zemlja se s nama okreće: Roman</i> (hrv., srb.)	Stanko Janez in Vlastimir Ercic	Sarajevo	Svjetlost
1958	<i>Izabrane pripovetke</i> (srb.)		Beograd	Prosveta
1958	<i>Obzory v mlze</i> (češ.)	Zdeňka Bezděková	Praga	Státní nakladatelství

				krásné literatury, hudby a umění
1959	<i>Novele</i> (hrv.)	Tone Potokar in Anđelka Martić	Zagreb	Zora
1960	<i>Raskazi</i> (mak.)	Krum Kepeski	Skopje	Kočo Racin
1960	<i>Novela</i> (alb.)	Ramiz Kelmendi	Priština	Rilindja
1963	<i>Starata jabolknica</i> (mak.)	Aleksandar Popovski	Skopje	Kultura
1964	<i>Izabrane pripovetke</i> (srb.)		Beograd	Prosveta
1964	<i>Svitání za tmavých noci: Jugoslávské válečné povídky</i> (češ.)	František Benhart	Praga	Naše vojsko
1969	<i>Az élet tengelye: regény</i> (madž.)	Trtko Ferenc	Murska Sobota	Pomurska založba
1969	<i>Ukradena ljubav; Nočno nebo nad gorama</i> (srb.)	Jovanka Hrvaćanin	Beograd	Rad
1970	<i>Pripovijetke</i> (srb.)	Valerija Skrinjar	Sarajevo	Veselin Masleša
1970	<i>Pripovijetke</i> (hrv., srb.)	Valerija Skrinjar	Sarajevo	Veselin Masleša
1974	<i>Mese a jó emberekről: Regény</i> (madž.)	Tóth Ferenc	Budimpešta	Európa
1975	<i>Izbor</i> (mak.)	Aleksandar Popovski	Skopje	Makedonska kniga
1975	<i>Pripovetke</i> (srb.)	Tone Potokar	Novi Sad	Matica srpska
1976	<i>Ujaci so mi pričali</i> (srb.)	Olga Trebičnik-Vučić	Beograd	Narodna knjiga
1977	<i>Pripovijetke: Izbor</i> (hrv., srb.)	Lazar Amidžić	Sarajevo	Svjetlost
1977	<i>Listvennicy nad dolinaj</i> (rus.)	M. I. Ryžovoj in M. L. Beršadskoj	Moskva	Progress
1978	<i>A Mura hullámain: Elbeszélések</i> (madž.)	Gállos Orsolya, Jaksity György, Szilágyi Károly	Budimpešta	Európa
1983	<i>Na branovite na Mura</i> (mak.)	Aleksandar Popovski	Skopje	Naša kniga

Priloga 3.

3.4 PREVEDENA DELA V ANTOLOGIJSKIH IZDAJAH IN IZDAJAH V ZBORNIKIH

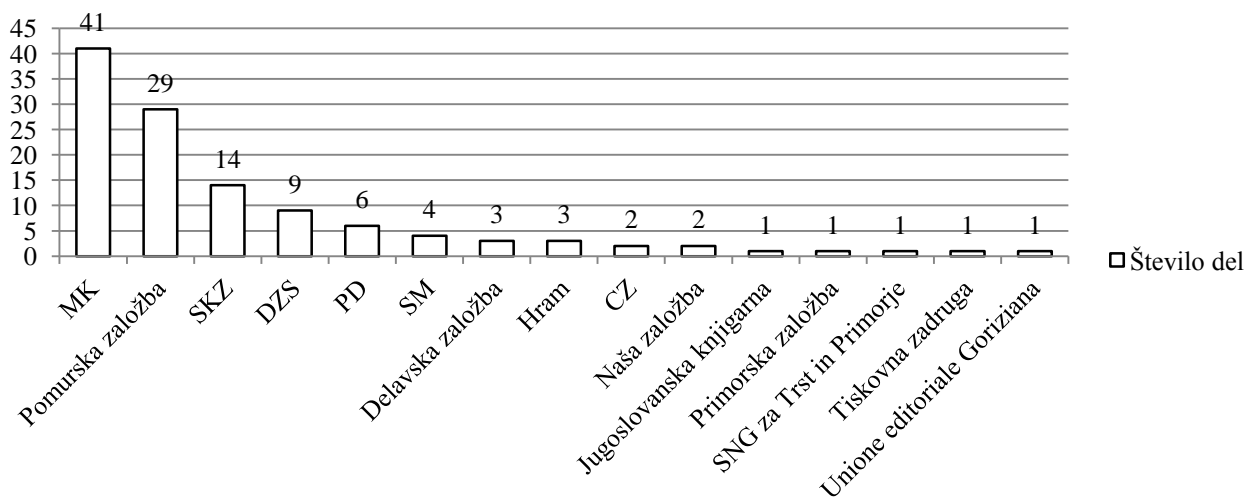
Leto	Delo	Prevajalec	Kraj izida	Založba
1942	<i>Za križom: výbor zo slovinskej prózy</i> (Miško Kranjec: A vlnách Mury) (slovaš.)	Koloman K. Geraldini	Turčiansky Sv. Martin	Matica slovenská

1951	<i>Suvremene slovenske novele</i> (Miško Kranjec: Čovjek se probudio, Predgovor, Zapiski o pisateljih) (hrv.)	Ladislav Žimbrek (Čovjek se probudio), Tone Potokar (Predgovor) in Hijacint Petris (Zapiski o pisateljih)	Zagreb	Matica hrvatska
1963	<i>Otađbino, ti si kao zdravje i druge novele</i> (Ivan Cankar, Miško Kranjec: Pisac o sebi; Pripovetke: Deda i unuk, Priča o tužnom loštaru, Seoski dućan) (srb.)	Nada Stanić (Priča o tužnom loštaru)	Beograd	Prosveta
1966	<i>Otađbino, ti si kao zdravje i druge novele</i> (Ivan Cankar, Miško Kranjec: Pripovetke) (srb.)	Nada Stanić	Beograd	Prosveta
1970	<i>Istinite legende; pripovetke</i> (Jovan Popović, Miško Kranjec: Pripovetke) (srb.)	(izbor Milorad Dragović, spremna beseda Aleksandar Ristović, urednik založbe)	Beograd	Mlado pokolenje
1971	<i>Otađbino, ti si kao zdravje i druge novele</i> (Ivan Cankar, Miško Kranjec: Pripovetke) (srb.)	Nada Stanić	Beograd	Prosveta

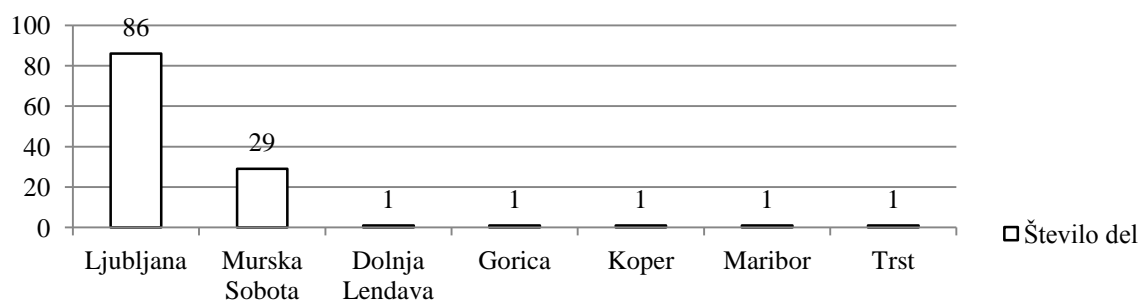
Priloga 4.

4 KVANTITATIVNI PREGLED IN ANALIZA IZDAJANJA DEL

Miško Kranjec je knjižna dela izdal pri 15 založbah, pri čemer je pri petih izdal le po eno delo. Grafikon 1 predstavlja vsa knjižna dela, ki so izšla pri posamezni založbi v času Kranjčevega življenja, vključno s ponatisi. Največ del (pribl. 35 %) je izšlo pri MK, Pomurski založbi (pribl. 24 %) in SKZ (pribl. 12 %). Sledijo DZS (pribl. 8 %), PD (pribl. 5 %) in SM (pribl. 3 %). Manj del so izdale še Delavska založba, založba Hram, CZ in Naša založba (pribl. 2 %) ter pet založb po eno delo. Grafikon 2 predstavlja knjižna dela, ki so izšla v posameznem kraju. Največ del je izšlo v Ljubljani (pribl. 72 %) in Murski Soboti (pribl. 24 %), drugod le po eno delo, tako da izdaje odražajo tudi avtorjevo razpetost med oba kraja.

Grafikon 1.

Grafikon 2.

4.1 MLADINSKA KNJIGA

Založba je bila ustanovljena leta 1945 kot založba za izdajanje knjig, knjižnih zbirk in časopisov za otroke od predšolske dobe dalje. Prvotno dejavnost je sčasoma razširila na izdajanje leposlovja, poljudnoznanstvenih del za odrasle, monografij, enciklopedičnih del ter učbenikov za osnovne in srednje šole. (Dermastia 1993: 171)

Pri MK je Kranjec izdal 41 del, med njimi 17 v sozaložništvu s Pomursko založbo. MK je Kranjčeva dela med letoma 1953–1983 izdajala v naslednjih obdobjih: 1953, 1955–1956, 1958–1960, 1962, 1964–1965, 1967, 1972–1973, 1977–1979, 1982–1983. Do leta 1967 so dela izhajala vsako ali vsako drugo leto. Nato je v letih 1967–1972 in 1972–1977 sledil premor, leta 1978 in 1979 je izdajala vsako leto, v letih 1979–1982 je sledil premor, zadnje delo je izšlo leta 1983. Največ del je izšlo leta 1972 in 1973 v *Izbranih delih* in leta 1978. Gledano v celoti, pa lahko rečemo, da je založba kontinuirano izdajala Kranjca.

Najbolj redno so dela izhajala v obdobju 1953–1967, ko je izšlo 11 del. V tem obdobju je Kranjec leta 1953 postal direktor *Ljubljanskega dnevnika*, urednik revije *Obzornik*, podpredsednik PD in ravnatelj SKZ. Leta 1955 in 1956 je bil ravnatelj SKZ. V letih 1960–1967 pa je bil glavni urednik Zbirke PD. V času 1972–1973, ko so pri MK in Pomurski založbi izhajala njegova *Izbrana dela* (skupaj 18), je bil glavni urednik Zbirke PD in predsednik Društva slovenskih književnikov. V naslednjih letih 1977–1983 Kranjec ni opravljal nobene druge literarne vloge, a je bil pri MK očitno že uveljavljen pisatelj, saj je do takrat izdala 12 njegovih del.

Od leta 1953 je MK redno izdajala Kranjčeva dela, razen v dveh petletnih in enem triletnem premoru je vsako drugo ali vsako leto izdala najmanj eno delo. V letih 1972, 1978 in 1983 je sodelovala tudi s Pomursko založbo. Leta 1972 je vsa *Izbrana dela* izdala v sozaložništvu s Pomursko založbo, naslednje leto pa jih je izdajala sama. Tudi leta 1978 je sodelovala s Pomursko založbo, in sicer je štiri dela izdala v sozaložništvu, tri pa sama.

Kombinacija vlog, dejavnosti in kulturnopolitičnih funkcij	Število izdanih del
glavni urednik Zbirke PD in predsednik Društva slovenskih književnikov	18
glavni urednik Zbirke PD	7
urednik <i>Obzornika</i> , ravnatelj SKZ	1
ravnatelj SKZ	1
direktor <i>Ljubljanskega dnevnika</i> , urednik <i>Obzornika</i> , podpredsednik PD in ravnatelj SKZ	1
svobodni književnik	13

Tabela 2.

Če povzamem, je Kranjec pri MK izhajal v obdobju 1953–1983. Razen leta 1958 je vse od 1953 do 1973 opravljal naslednje funkcije: direktor *Ljubljanskega dnevnika*, glasila Mestne konference SZDL v Ljubljani (Amon 1988: 271); urednik *Obzornika*, leposlovnega in poljudnega mesečnik, ki ga je začela izdajati Ljudska prosveta Slovenije, po ustanovitvi PD pa je postal njeno glasilo (Gabrič 1994: 79); podpredsednik PD, ravnatelj SKZ, glavni urednik Zbirke PD in predsednik Društva slovenskih književnikov. Kot najvplivnejši se kažeta urednikovanje Zbirke PD in predsedovanje Društvu slovenskih književnikov, vendar nobena izmed funkcij, ki jih je v času izdajanja pri MK pisatelj opravljal, ni bila neposredno povezana z založbo. Kljub temu pa so verjetno še dodatno prispevale k avtorjevi uveljavitvi v založbi, ki mu je sicer že ob prvi izdaji leta 1953 (*Imel sem jih rad*) podelila Levstikovo nagrado za dosežke na področju otroške in mladinske literature (Liška 1954: 256). Z založbo pa je tudi

sodeloval pri izdaji dela *Vaška komanda* Vladimirja Kavčiča, ki je izšlo leta 1955 pri MK in za katero je Kranjec napisal spremno besedo.¹⁶

4.2 POMURSKA ZALOŽBA

Založba je bila ustanovljena leta 1954 in je sprva izdajala dela, katerih pisci so odkrivali, preučevali in opisovali preteklost in sodobnost severovzhodne Slovenije. Izdajala je tudi slovensko-madžarske učbenike, predvsem pa izbrana leposlovna dela iz slovenske in madžarske književnosti (tudi dvojezične izdaje) ter tudi izvirna dela madžarske manjšine na Slovenskem. Veliko knjig je podarila porabskim Slovincem. (Ternar 1995: 137–138)

Pri Pomurski založbi je izšlo 29 Kranjčevih del, od tega 17 v sozaložništvu z MK in eno delo v sozaložništvu s PD. Izdajala je v letih 1954–1983 v naslednjih obdobjih: 1954, 1962, 1964–1968, 1972, 1974, 1976–1978, 1981, 1983. Prvo delo je izšlo leta 1954, nato so dela izhajala vsako ali vsako drugo leto z izjemo dveh premorov v letih 1968–1972 in 1978–1981. Največ del je založba izdala leta 1972 v okviru projekta *Izbrana dela* in leta 1978, obakrat v sozaložništvu z MK. Leta 1975 je sodelovala tudi s PD, kjer je bil Kranjec v obdobju 1959–1975 urednik njene knjižne zbirke.

Leta 1954 je bil Kranjec urednik revije *Obzornik*, glavni urednik Zbirke PD in ravnatelj SKZ. V obdobju 1962–1968 je bil glavni urednik Zbirke PD. V drugem obdobju 1972–1978 je bil še glavni urednik Zbirke PD do 1975, leta 1972 je postal predsednik Društva slovenskih književnikov in funkcijo opravljal do 1975, v letih 1974, 1975 je bil urednik Prešernovega koledarja.

Kombinacija vlog, dejavnosti in kulturnopolitičnih funkcij	Število izdanih del
glavni urednik Zbirke PD in predsednik Društva slovenskih književnikov	14
glavni urednik Zbirke PD	3
urednik <i>Obzornika</i> , glavni urednik Zbirke PD in ravnatelj SKZ	1
glavni urednik Zbirke PD, predsednik Društva slovenskih književnikov, urednik Prešernovega koledarja	2
svobodni književnik	9

Tabela 3.

¹⁶ Miško Kranjec: Sprema beseda. Vladimir Kavčič, *Vaška komanda*. Ljubljana: MK, 1955. 147–148.

Če povzamem, je Kranjec pri Pomurski založbi izdajal v obdobju 1954–1983. Od leta 1954 do 1975 je poleg tega, da je bil svobodni književnik, opravljal naslednje funkcije: bil je urednik *Obzornika*, glavni urednik Zbirke PD in urednik Prešernovega koledarja, ravnatelj SKZ in predsednik Društva slovenskih književnikov. Tudi pri Pomurski založbi pisatelj ni opravljal nobene z založbo neposredno povezane funkcije. Podobno kot pri MK pa se tudi pri Pomurski založbi kot najvplivnejši kažeta urednikovanje Zbirke PD in predsedovanje Društvu slovenskih književnikov, pomembna pa se izkaže povezava med obema založbama, ki sta sodelovali pri izdajanju *Izbranih del*. Zanimivo je tudi sodelovanje med Pomursko založbo in PD leta 1975, kar je verjetno povezano s pisateljevim neposrednim sodelovanjem v PD, kjer je tega leta opravljal funkciji urednika Zbirke PD in urednika Prešernovega koledarja.

4.3 SLOVENSKI KNJIŽNI ZAVOD

SKZ je bil ustanovljen avgusta 1945 kot založba OF za Slovenijo. Leta 1946 je začel izdajati Prešernovo knjižico, množično ljudsko zbirko, na osnovi katere je bila leta 1953 ustanovljena PD. SKZ je nadaljeval tradicijo Akademske založbe, pri razvijanju založbe je kot urednik sodeloval ustanovitelj akademske založbe Silvester Škerl. Leta 1956 se je SKZ združil s CZ, ki je še naprej izdajala del njegovih zbirk. (Žnideršič 1998: 46)

Pri SKZ je izšlo 14 Kranjčevih del. Izhajala so zaporedno, vsako leto v obdobju 1945–1951, eno delo pa je izšlo po petletnem premoru leta 1956. Prvo leto je Kranjec delal v redakciji *Ljudske pravice*, postal je podpredsednik Društva za kulturno sodelovanje Slovenije z ZSSR in predsednik Društva slovenskih književnikov. Naslednje leto je postal ravnatelj CZ in funkcijo opravljal do leta 1948, predsednik Društva slovenskih književnikov pa je bil do 1950. Ko je izšlo zadnje delo leta 1956, je bil Kranjec ravnatelj SKZ (funkcijo je opravljal od leta 1953).

Kombinacija vlog, dejavnosti in kulturnopolitičnih funkcij	Število izdanih del
ravnatelj CZ in predsednik Društva slovenskih književnikov	6
predsednik Društva slovenskih književnikov	4
v redakciji <i>Ljudske pravice</i> , podpredsednik Društva za kulturno sodelovanje Slovenije z ZSSR in predsednik Društva slovenskih književnikov	2
ravnatelj SKZ	1
svobodni književnik	1

Tabela 4.

Če povzamem, je Kranjec pri SKZ izdajal v obdobju 1945–1956. Od leta 1945 do 1950 je delal še v redakciji *Ljudske pravice*, političnega lista, glasila KPS (Šmicberger 1999: 288); bil je podpredsednik Društva za kulturno sodelovanje Slovenije z ZSSR, predsednik Društva slovenskih književnikov in ravnatelj CZ. Kljub temu, da je pisatelj v SKZ opravljal funkcijo ravnatelja založbe, se kot najvplivnejši funkciji kažeta predsedovanje Društvu slovenskih književnikov in ravnateljstvo v CZ. Ko je bil Kranjec ravnatelj SKZ, je namreč izšlo le eno njegovo delo. Zanimivi pa sta povezavi med SKZ in PD, saj je leta 1946 SKZ začel izdajati Prešernovo knjižico, na osnovi katere je bila 1953 ustanovljena PD (Žnideršič 1998: 46), ter SKZ in CZ, s katero se je SKZ združil leta 1956 (prav tam).

4.4 DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE

DZS je bila ustanovljena leta 1945 kot založba za izdajanje šolskih knjig, učil, tiskovin, knjig, časopisov, brošur idr. publikacij znanstvene, politične, kulturne in umetniške vsebine. Po letu 1960 je pod vodstvom Ivana Bratka močno razširila dejavnost. Glede na vsebino izdanih del so najštevilčnejše šolske knjige, sledijo izvirna in prevodna leposlovna dela, muzikalije, nato znanstvena, poljudnopedagoška in umetnostna dela ter slovarji. (Hofman 1997: 388)

Pri DZS je izšlo devet Kranjčevih del. Izhajala so v obdobju 1947–1978. Po prvem delu leta 1947 založba Kranjčevih del ni zalagala do leta 1960, ko je spet izdala tri dela, nato še eno leta 1963 in eno leta 1965. Nato do leta 1974 spet ni zalagala, sledili sta še dve deli leta 1974 in leta 1978.

Ko je izšlo prvo delo leta 1947, je Kranjec opravljal funkcijo ravnatelja CZ in predsednika Društva slovenskih književnikov. V obdobju 1960–1965 je bil glavni urednik Zbirke PD, tako tudi leta 1974. Leta 1975 je bil urednik Prešernovega koledarja.

Kombinacija vlog, dejavnosti in kulturnopolitičnih funkcij	Število izdanih del
glavni urednik Zbirke PD	5
ravnatelj CZ in predsednik Društva slovenskih književnikov	2
glavni urednik Zbirke PD, predsednik Društva slovenskih književnikov in urednik Prešernovega koledarja	1
svobodni književnik	1

Tabela 5.

Če povzamem, je Kranjec pri DZS izdajal v obdobju 1947–1978. Od leta 1947 do 1974 je bil ravnatelj CZ, predsednik Društva slovenskih književnikov, glavni urednik Zbirke PD in

urednik Prešernovega koledarja. Pisatelj ni opravljal nobene z založbo povezane funkcije, v času, ko je izdajal pri njej, pa so bile najvplivnejše funkcije glavnega urednika Zbirke PD, ravnatelja CZ in predsednika Društva slovenskih književnikov.

4.5 PREŠERNOVA DRUŽBA

PD je bila ustanovljena leta 1953 kot nekakšna protiutež Mohorjevi družbi. Prvotno politično poslanstvo je izgubila že ob koncu 50. let, ko se je posvetila nalogi, da po nizki ceni ponuja tuja in izvirna slovenska leposlovna ter poljudnoznanstvena dela. V obdobju 1953–1988 je izdajala tudi svoje glasilo *Obzornik*, v obdobju 1989–1993 pa *Srce in oko*. (Gabrič 1994: 315) PD je bila ustanovljena na osnovi Prešernove knjižice, ki jo je leta 1946 začel izdajati SKZ (Gabrič 1995: 46), pri katerem pa je bil Kranjec ravnatelj v obdobju 1953–1956.

Pri PD je izšlo šest Kranjčevih del. Prvo delo je izšlo leta 1957, sledil je desetletni premor, naslednje delo je izšlo leta 1967, nato leta 1972 in zaporedoma leta 1975, 1976 ter 1978.

V letih 1967–1975 je bil Kranjec glavni urednik Zbirke PD in leta 1975 urednik Prešernovega koledarja. Leta 1972 je bil tudi predsednik Društva slovenskih književnikov.

Pri PD je imel Kranjec naslednje funkcije: leta 1953 je postal njen podpredsednik, v obdobju 1959–1975 je bil glavni urednik njene knjižne zbirke, v obdobju 1974–1975 je bil urednik Prešernovega koledarja in v obdobju 1953–1955 urednik njenega glasila *Obzornik*.

Kombinacija vlog, dejavnosti in kulturnopolitičnih funkcij	Število izdanih del
glavni urednik Zbirke PD	1
glavni urednik Zbirke PD, predsednik Društva slovenskih književnikov in urednik Prešernovega koledarja	1
glavni urednik Zbirke PD in predsednik Društva slovenskih književnikov	1
svobodni književnik	3

Tabela 6.

Če povzamem, je Kranjec pri PD izdajal v obdobju 1957–1978. Od leta 1957 do 1975 je opravljal tudi naslednje funkcije: bil je predsednik Društva slovenskih književnikov, glavni urednik Zbirke PD in urednik Prešernovega koledarja. Kot vplivna se pokaže povezava med izdajanjem in avtorjevimi funkcijami pri založbi, saj je polovica del izšla v času, ko je bil Kranjec pri založbi urednik Zbirke PD in Prešernovega koledarja. V okviru Zbirke PD sta izšli deli iz let 1957 in 1967. Z založbo pa je Kranjec sodeloval tudi pri izdaji dela *Kako sem*

jaz likal Jakoba Alešovca, ki je izšlo leta 1973 pri PD in za katero je Kranjec napisal spremno besedo.¹⁷

4.6 SLOVENSKA MATICA

SM je bila ustanovljena leta 1864 kot založniško, znanstveno in kulturno društvo. Njeno področje izdajanja je bilo sprva znanstveno, izdajala pa je tudi izvirna in prevedena literarna dela. (Melik 1997: 415–416)

Pri SM so izšla štiri Kranjčeva dela. Prvo leta 1935, nato leta 1938 in 1940, zadnje delo pa je izšlo leta 1965. Kranjec ni opravljal nobenih z založbo povezanih funkcij, prav tako se med avtorjevimi funkcijami v času izdajanja pri založbi in izdajanjem ne kažejo neposredne povezave, saj je bil pisatelj leta 1935 urednik in izdajatelj *Ljudske pravice*, leta 1965 pa glavni urednik Zbirke PD.

Kombinacija vlog, dejavnosti in kulturnopolitičnih funkcij	Število izdanih del
urednik in izdajatelj <i>Ljudske pravice</i>	1
glavni urednik Zbirke PD	1
svobodni književnik	2

Tabela 7.

4.7 DELAVSKA ZALOŽBA

Založba je bila ustanovljena leta 1928 kot knjižna zadruga Jugoslovanske strokovne zveze v Ljubljani. Njen namen je bil izdajanje in nabavljanje knjig, časopisov, tiskovin, oskrbovanje članov z vsemi potrebščinami društva ter opravljanje tiskarske litografije in knjigoveške obrti. Delovala je do leta 1941. (Arhiv RS)

Pri Delavski založbi so izšla tri Kranjčeva dela. Prvo je izšlo leta 1930, nato leta 1932 in 1933. Tudi pri tej založbi se ne kažejo neposredne povezave med avtorjevimi funkcijami in izdajanjem, saj je bila edina literarna funkcija, ki jo je Kranjec takrat opravljal, funkcija urednika *Ognja*, glasila krščanskosocialistične delavske mladine.

¹⁷ Miško Kranjec: Beseda o avtorju. Jakob Alešovec, *Kako sem jaz likal: Povest slovenskega trpina*. Ljubljana: PD, 1973. 352–354.

Kombinacija vlog, dejavnosti in kulturnopolitičnih funkcij	Število izdanih del
urednik <i>Ognja</i>	1
svobodni književnik	2

Tabela 8.

4.8 ZALOŽBA HRAM

Založba Hram je bila zasebna založba, ki je delovala v obdobju 1931–1940. Sprva je izdajala prevodno literaturo, v zbirki Hramova knjižnica pa tudi tujo in domačo krajšo prozo in dramatiko. Razpisala je Prešernovo nagrado za slovensko literaturo, ki jo je leta 1935 dobil Miško Kranjec za delo *Os življenja*. (Žnideršič 2001: 52) Svoj literarni program je za obdobje 1936/1937 opisala takole: »[I]z bogate in pestre zakladnice svetovne književnosti nuditi svojim naročnikom ne samo zabavno, temveč tudi umetniško polnovredno in miselno tehtno berilo, dela trajne vrednosti, ki čitatelja vedre in ga bogate hkrati. Dela, ki ne popisujejo nekega izmišljenega in zlaganega življenja, marveč rišejo z vso neizprosnostjo življenje, kakor je bilo nekoč in kakor je danes.« V programu je napovedala Kranjčevo delo *Zalesje se prebuja*, ki je izšlo leto po velikem uspehu, ki ga je avtor doživel z *Osjo življenja*. (dlib.si.)

Pri založbi Hram so izšla tri Kranjčeva dela. Prvo je izšlo leta 1933, nato sta zaporedoma izšli dve deli leta 1935 in 1936. Leta 1935 je bil Kranjec urednik in izdajatelj *Ljudske pravice*, vendar se med slednjo pisateljevo funkcijo in izdajanjem pri založbi ne kažejo neposredne povezave.

Kombinacija vlog, dejavnosti in kulturnopolitičnih funkcij	Število izdanih del
urednik in izdajatelj <i>Ljudske pravice</i>	1
svobodni književnik	2

Tabela 9.

4.9 CANKARJEVA ZALOŽBA

CZ je bila ustanovljena leta 1945, leta 1956 se je združila s SKZ in samostojno posluje od leta 1969. Njena osnovna dejavnost je bilo množično izdajanje političnpropagandne, klasične in sodobne marksistične literature ter naprednega tujega in domačega slovstva, čemur je ostala zvesta tudi po združitvi s SKZ, ko je razširila svojo dejavnost in začela izdajati tudi drugo leposlovje, poljudno znanost, leksiko itd. (Žnideršič 1987: 417)

Pri CZ sta izšli dve Kranjčevi deli; leta 1954 in 1977. Leta 1954 je bil Kranjec urednik revije *Obzornik*, leposlovnega in poljudnega mesečnik, ki ga je začela izdajati Ljudska

prosveta Slovenije, po ustanovitvi PD pa je postal njeno glasilo (Gabrič 1994: 79); glavni urednik Zbirke PD in ravnatelj SKZ. V letih 1945–1948 pa je bil Kranjec direktor pri CZ, v letih 1953–1956 pa ravnatelj SKZ, ki se je leta 1956 združil s CZ (Žnideršič 1998: 46).

Kombinacija vlog, dejavnosti in kulturnopolitičnih funkcij	Število izdanih del
urednik <i>Obzornika</i> , glavni urednik Zbirke PD in ravnatelj SKZ	1
svobodni književnik	1

Tabela 10.

4.10 NAŠA ZALOŽBA

Založba je bila ustanovljena leta 1936 in je delovala do leta 1940. Izdajala je prevode in pomembna slovenska esejistična, publicistična in leposlovna dela. (Prešeren 2001: 56)

Pri Naši založbi sta izšli dve Kranjčevi deli, leta 1937 in 1940, kar je v primerjavi z izdajami pri drugih založbah skoraj zanemarljivo. V tem času Kranjec ni opravljal nobene druge literarne vloge, dejavnosti ali kulturnopolitičen funkcije, kar je zanimivo s stališča orientacije te založbe, ki je bila drugačna kot npr. pri CZ ali PD. Slednja je imela sprva predvsem politično poslanstvo in je bila ustanovljena kot nekakšna protiutež Mohorjevi družbi (Gabrič 1994: 315), CZ pa je ustanovil CK KPS in je v prvih tednih po osamosvojitvi prevzela založniško dejavnost agitpropa pri CK KPS (Žnideršič 1987: 417).

4.11 DRUGE ZALOŽBE

Kranjec je leta 1932, ko je še študiral, izdal *Težake* v Tiskovni zadrugi. Nato je leta 1934 izdal *Pesem ceste* pri Jugoslovanski knjigarni, ko je bil urednik in izdajatelj *Ljudske pravice*, glasila KPS (Šmicberger 1999: 288). Jugoslovanska knjigarna je bila založba, ki se je leta 1919 preimenovala iz Katoliške knjigarne in je izdajala mladinsko literaturo, zbirko Ljudska knjižnica, prevode iz svetovne književnosti, zbrane spise domačih avtorjev, objavljala je strokovna in poljudnoznanstvena dela slovenskih avtorjev v zbirki Kosmos (Prešeren 2001: 55). Leta 1937 je Kranjec izdal *Južne vetrove* v Goriški matici. Leta 1948 je izdal svojo edino dramo *Pot do zločina* pri Slovenskem narodnem gledališču za Trst in Primorje, ko je bil ravnatelj CZ in predsednik Društva slovenskih književnikov. Leta 1954 je izdal *Štiri novele* pri Primorski založbi, ko je bil urednik revije *Obzornik*, glavni urednik Zbirke PD in ravnatelj SKZ. Čeprav je Kranjec v času, ko je izdal po eno delo v Jugoslovanski knjigarni,

Slovenskem narodnem gledališču za Trst in Primorje ter Primorski založbi, opravljal funkcije pri *Ljudski pravici*, *Obzorniku*, PD, SKZ, CZ in Društvu slovenskih književnikov, se med njimi in založbami, pri katerih je izdajal, ne kažejo neposredne povezave.

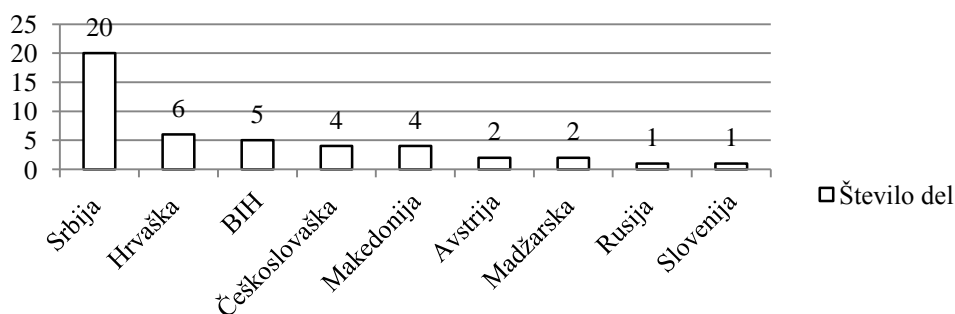
Kombinacija vlog, dejavnosti in kulturnopolitičnih funkcij	Število izdanih del
urednik in izdajatelj <i>Ljudske pravice</i>	1
urednik <i>Obzornika</i> , glavni urednik Zbirke PD in ravnatelj SKZ	1
ravnatelj CZ in predsednik Društva slovenskih književnikov	1
svobodni književnik	2

Tabela 11.

5 KVANTITATIVNI PREGLED IZDAJANJA PREVEDENIH DEL

Večina Kranjčevih del je bila prevedena v jezike takratne Jugoslavije, manj pa v druge evropske jezike. Grafikon 3 prikazuje število prevedenih del, izdanih v posamezni državi oz. republiki. Največ prevodov je izšlo v Srbiji (pribl. 44 %), nato na Hrvaškem (pribl. 13 %), v Bosni in Hercegovini (pribl. 11 %) ter na Češkoslovaškem (pribl. 9 %) in v Makedoniji (pribl. 9 %). Izven Jugoslavije pa v Avstriji (pribl. 4 %), na Madžarskem (pribl. 4 %), v Rusiji je izšlo eno delo in eno delo je izšlo v madžarščini v Murski Soboti.

Med prevodi je izšlo tudi pet antologijskih izdaj (*Suvremene slovenske novele*, tri izdaje *Otađbino, ti si kao zdravje i druge novele* in *Istinite legende; Pripovetke*). Kranjec je sodeloval s Slavkom Kolarjem pri pripravi izbora novel *Suvremene slovenske novele* in napisal tudi predgovor k zbirki ter biografske podatke o avtorjih. V izboru Cankarjeve in Kranjčeve kratke proze *Otađbino, ti si kao zdravje i druge novele* pa je k pripovedkam napisal predgovor o sebi.

Grafikon 3.

Miško Kranjec je svoje prvo delo v knjižni obliki izdal leta 1940 v zborniku *Sedem mladih slovenskih pisateljev* pri Delavski založbi. Do leta 1983 je izšlo 118 izvirnih del, vključno s ponatisi, v 15 založbah, pri čemer sta največ del izdali MK in Pomurska založba, ki sta izdali tudi Kranjčeva *Izbrana dela*. Zadnje delo *Strici so mi povedali* je izšlo leta 1938 v sozaložništvu MK in Pomurske založbe. Večina Kranjčevih izvirnih del je bila izdana v Ljubljani in Murski Soboti, po eno delo pa še v Dolnji Lendavi, Gorici, Mariboru, Kopru in Trstu. V Ljubljani in Murski Soboti sta delovali MK in Pomurska založba, ki sta izdali največ del. Založbi sta delovali tudi v sozaložništvu, skupaj sta izdali 17 del, Pomurska založba pa je eno delo izdala tudi v sozaložništvu s PD.

V pregled Kranjčevih del sem dodala tudi prevode za časa avtorjevega življenja, ki jih je bilo, vključno s ponatisi, 45. Največ prevedenih del (skupaj pribl. 78 %) je izšlo v Srbiji, na Hrvaškem, v Bosni in Hercegovini ter Makedoniji, torej v republikah Jugoslavije, ki ji je takrat pripadala tudi Slovenija. Knjižni trg je bil v tem času širši, zato prevodov v jezike takratne Jugoslavije ne moremo prištevati k prevodom v tuje jezike. Slednjim pripadajo maloštevilni prevodi v češčino in slovaščino, nemščino, madžarščino in ruščino.

Namen naloge je bil raziskati odnos med zalaganjem izvirnih del Miška Kranjca in njegovim udejstvovanjem na literarnem in kulturnem področju. Ugotovila sem, da je opravljanje številnih vlog, dejavnosti in kulturnopolitičnih funkcij pomembno za uveljavitev v založbah. Pri tem neposredno na založniško politiko vplivajo funkcije, ki jih avtor opravlja v neki založbi: ravnateljska oz. direktorska ali podpredsedniška funkcija, funkcija urednika založbine knjižne zbirke in založbinega glasila. Slednje funkcije pa pisatelju omogočajo tudi, da se uveljavi v založbah in si pridobi pisateljski ugled, kar mu lahko zagotovi izdajanje del tudi v bodoče. K uveljavitvi v literarnem in kulturnem ter s tem tudi založniškem polju pa pripomore tudi opravljanje različnih drugih vlog, dejavnosti in kulturnopolitičnih funkcij: vodilna funkcija v društvu književnikov na republiški ravni in v društva za kulturno sodelovanje republike s takratno širšo jugoslovansko državo ter delovanje v uredništvu časopisov. Kot najpomembnejši sta se izkazali funkcija predsednika društva književnikov in opravljanje več funkcij v založbi: funkcija podpredsednika, urednika založbine knjižne zbirke in redne letne zbirke ter urejanje njenega glasila.

Sklenem lahko, da je udejstvovanje v založniškem, pa tudi širšem literarnem in kulturnem življenju za zalaganje avtorjevih del pomembno, poleg neposrednega vpliva na

založniško politiko mu lahko omogoča oblikovanje avtorskega ugleda in uveljavitev na literarnem in kulturnem področju.

Miško Kranjec se je, poleg tega, da je bil književnik, zelo aktivno udeleževal v literarnem in kulturnem življenju. Bil je urednik časopisov in publicist, direktor založb, predsednik Društva slovenskih književnikov. Njegova literarna dela so v slovensko literaturo prinesla še neznano prekmursko pokrajino in njene ljudi, do katerih v pisanju izraža intimno, čustveno razmerje (Sedej 1978: 270). »Prikazuje nam značilnosti te zemlje in njenih ljudi, ki jih neznana sila žene v svet za zaslužkom in ki se vedno znova s hrepenenjem vračajo domov.« (Prav tam) Podobna je bila tudi Kranjčeva usoda, iz prekmurske vasi je odšel študirat v Ljubljano in se nato spet vrnil v Veliko Polano, zadnja leta življenja pa je preživel v Senožetih pri Ljubljani. Ves čas je ostal povezan s svojim rojstnim krajem, sledili pa so mu tudi prebivalci Senožetov, tako je nastala vez med obema krajema, ki je prerasla v prijateljstvo med njunimi prebivalci (Dnevnik.si). Tudi Kranjčeva literarna dela so največ izhajala ravno v Ljubljani in v Prekmurju, v Murski Soboti. Večinoma sta jih izdajali ljubljanska MK in Pomurska založba, ki sta se povezali pri izdaji 17 avtorjevih del in jih izdali v sozaložništvu. Miško Kranjec tako Slovincem ni le približal prekmurske regije in njenega človeka, pač pa je na simbolni ravni tudi povezal dolga leta politično odmaknjeno prekmursko regijo z osrednjeslovensko.

Analiza izdajanja Kranjčevih del po založbah je pokazala povezave med avtorjevimi vlogami, dejavnostmi in kulturnopolitičnimi funkcijami ter založbami, hkrati pa so se pokazale tudi povezave med vlogami, dejavnostmi in funkcijami ter povezave med založbami. Opravljanje vodilnih funkcij pri PD in SKZ je tudi moralo vplivati na izdajanje Kranjčevih del pri teh založbah v času, ko je opravljal funkcijo. Opravljanje vodilnih funkcij je oblikovalo avtorjev ugled, omogočilo mu je namreč izdajanje del pri CZ in PD tudi v času, ko funkcij ni več opravljal. Vplivi med opravljanjem funkcij in izdajanjem so potekali tudi v nasprotni smeri. Z izdajanjem pri SKZ si je v njej pridobil določeno veljavo, kar mu je verjetno pomagalo pri uveljavljanju v založbi in pridobitvi ravnateljske funkcije.

Ostale vloge, dejavnosti in kulturnopolitične funkcije so se večinoma povezovale med seboj ali pa s funkcijami, ki jih je Kranjec opravljal pri CZ, PD in SKZ. Vse vloge, dejavnosti in funkcije na izdajanje Kranjčevih del gotovo niso imele neposrednega vpliva, so pa gotovo

pripomogle k njegovemu uveljavljanju v kulturnem prostoru, oblikovanju pisateljskega ugleda in prepoznavnosti.¹⁸

Miško Kranjec je bil v različnih obdobjih zaposlen pri treh slovenskih založbah: pri CZ, PD in SKZ, pri katerih je tudi izdajal svoja dela. Kljub temu pa že bežen pregled Kranjčevih del pokaže, da je največ njegovih del izdala MK, ki ji sledi Pomurska založba. Tako je po številu izdaj SKZ na tretjem mestu, sledita mu DZS in PD, CZ pa je na devetem mestu; pred njo so še SM, Delavska založba in Založba Hram. Založbe, pri katerih je Kranjec sodeloval (CZ, PD in SKZ), so skupaj izdale velik delež Kranjčevih del (pribl. 19 %), toda MK in Pomurska založba sta skupaj izdali za 26 % več del.¹⁹

MK in Pomurski založbi po številu izdanih del sledi SKZ, ki je izdal 14 Kranjčevih del. Avtor je bil pri založbi ravnatelj med letoma 1953 in 1956. Vsa dela, razen zadnjega (*Zemlja se z nami premika*, 1956) so izšla, preden je Kranjec postal ravnatelj založbe. Z izdajanjem pri založbi si je v njej pridobil določeno veljavo, kar mu je verjetno pomagalo pri uveljavljanju v založbi in pridobitvi ravnateljske funkcije. Drugače je bilo pri PD, ki je izdala šest Kranjčevih del. V njej je avtor opravljal največ funkcij: od 1953 je bil podpredsednik, v obdobju 1959–1975 glavni urednik knjižne zbirke, v obdobju 1974–1975 urednik Prešernovega koledarja in v obdobju 1953–1955 urednik glasila *Obzornik*, je ga je izdajala založba. V tem času so izšla tri avtorjeva dela, iz česar lahko sklepamo, da je imelo opravljanje vodilnih funkcij določen vpliv na izdajanje, ki je opazen tudi potem, ko avtor funkcij ni več opravljal, saj sta takrat izšli še dve deli. Tako je bilo tudi pri CZ, kjer je bil Kranjec v obdobju 1945–1948 direktor. Pri založbi je izdal dve deli in obe sta izšli potem, ko funkcije ni več opravljal.

Za izdajanje pri SKZ, PD in CZ lahko ugotovimo, da je Kranjec le pri PD s tremi deli in z enim delom pri SKZ izdajal v času, ko je bil na vodilnem položaju v teh založbah. Opozoriti je potrebno na povezavo med SKZ in PD, saj je leta 1946 SKZ začel izdajati Prešernovo knjižico, na osnovi katere je bila 1953 ustanovljena PD (Žnideršič 1998: 46). Kranjcu je sodelovanje pri SKZ verjetno pomagalo utreti pot v PD, pri kateri je takoj ob ustanovitvi postal podpredsednik. Drugo dejstvo, na katerega je potrebno opozoriti, pa je to,

¹⁸ Pri prepoznavnosti in uveljavljenosti v literarnem prostoru je potrebno upoštevati tudi članstvo v društvu PEN (od 1933) (Grdina 1991: 388) in SAZU (od 1953) (Sedej 1978: 269).

¹⁹ Ta podatek gre verjetno pripisovati velikemu vplivu MK, ki se je od svojega prvotnega programa (izdajanja del za otroke in mladino) preusmerila v zelo širok spekter izdaj (leposlovja, poljudnoznanstvenih del, monografij, enciklopedičnih del, učbenikov (Dermastia 1993: 171)) in bila vodilna založba tudi pri drugih avtorjih v tem času. Velik delež izdaj pri Prekmurski založbi je mogoče povezovati z njenim založniškim programom, saj je izdajala dela, ki so tematizirala področje severovzhodne Slovenije (Ternar 1995: 137).

da se je SKZ leta 1956 združil s CZ (prav tam), toda Kranjec je prvo delo pri CZ izdal že dve leti prej in združitev ni odločilno vplivala na kasnejše izdajanje pri tej založbi.

Kako je potekalo izdajanje Kranjčevih del pri založbah, pri katerih je imel določeno funkcijo (CZ, PD in SKZ), prikazuje spodnja tabela:

Založba	Leto in delo	Avtorjeva funkcija pri založbi	Druge avtorjeve vloge
CZ	1954: <i>Zgubljena vera</i>	1945–1948: direktor	urednik <i>Obzornika</i> , glavni urednik Zbirke PD, ravnatelj SKZ
	1977: <i>Lepa Vida prekmurska: Ljubezenska povest</i>		
PD	1957: <i>Macesni nad dolino: Povest</i>	1953–: podpredsednik 1959–1975: glavni urednik knjižne zbirke 1974–1975: urednik Prešernovega koledarja 1953–1955: urednik <i>Obzornika</i>	
	1967: <i>Na cesti prvega reda: Povest mladih iz naših dni</i>		glavni urednik Zbirke PD
	1972: <i>Zimzelen na slovenskih tleh: Kronika kmečkih uporov</i>		glavni urednik Zbirke PD, predsednik Društva slovenskih književnikov
	1975: <i>Povest o dobrih ljudeh</i>		glavni urednik Zbirke PD, predsednik Društva slovenskih književnikov, urednik Prešernovega koledarja
	1976: <i>Povest o dobrih ljudeh</i>		
	1978: <i>Čarni nasmeh; Pot med blažene</i>		
SKZ	1945: <i>Tihožitja in pejsaži: Novele</i>	1953–1956: ravnatelj SKZ	delal v redakciji <i>Ljudske pravice</i> , podpredsednik Društva za kulturno sodelovanje Slovenije z ZSSR,
	1945: <i>Beseda iz naše borbe</i>		

		predsednik Društva slovenskih književnikov, ravnatelj CZ
	1946: <i>Pesem gora: Roman</i>	ravnatelj CZ, predsednik Društva slovenskih književnikov
	1947: <i>Iz partizanskih let: Izbor proze</i>	ravnatelj CZ, predsednik Društva slovenskih književnikov
	1947: <i>Samotni otok</i>	
	1947: <i>Fara Svetega Ivana: Roman</i>	
	1948: <i>Os življenja: Roman</i>	ravnatelj CZ, predsednik Društva slovenskih književnikov
	1948: <i>Pot do zločina: Drama v treh dejanjih</i>	
	1949: <i>Pisarna: Kronika oblasti, ki je od boga</i>	predsednik Društva slovenskih književnikov
	1949: <i>Os življenja: Roman</i>	
	1950: <i>Pod zvezdo: Roman o ljudski oblasti v Ravnem</i>	predsednik Društva slovenskih književnikov
	1950: <i>Povesti o oblasti, knj. 1, Pisarna: Kronika oblasti, ki je od boga</i>	
	1951: <i>Povesti o oblasti, knj. 2, Pod zvezdo: Roman o ljudski oblasti v Ravnem</i>	
	1956: <i>Zemlja se z nami premika: Roman</i>	ravnatelj SKZ

Tabela 12.

Poleg vodilnih funkcij v CZ, PD in SKZ je Miško Kranjec opravljal tudi druge vloge, dejavnosti in kulturnopolitične funkcije: bil je urednik *Ognja* (1930–1931), izdajatelj in urednik *Ljudske pravice* (1934–1935 in 1945), podpredsednik Društva za kulturno sodelovanje Slovenije z ZSSR (1945–), predsednik Društva slovenskih književnikov (1945–1950 in 1972–1975) in direktor *Ljubljanskega dnevnika* (1952–1953). Naštete vloge, dejavnosti in kulturnopolitične funkcije so se večinoma povezovale med seboj ali pa s funkcijami, ki jih je Kranjec opravljal pri CZ, PD in SKZ. V času, ko je Kranjec opravljal samo eno funkcijo, je izšlo devet del: pet v času, ko je predsednikoval Društvu slovenskih književnikov, tri v času, ko je bil urednik in izdajatelj *Ljudske pravice*, in eno v času, ko je bil urednik *Ognja*. Med funkcijami v založbah je Kranjec samostojno opravljal funkcijo glavnega urednika Zbirke PD, takrat je izdal 18 del, in ravnatelja SKZ, takrat je izdal štiri dela. Ostale vloge, dejavnosti in kulturnopolitične funkcije so se med seboj povezovale, kar pomeni, da je

Kranjec hkrati opravljal dve oz. tri ali celo štiri funkcije. Največ Kranjčevih del je izšlo v času, ko je opravljal funkcije pri PD (podpredsednik, glavni urednik Zbirke PD, urednik Prešernovega koledarja, urednik *Obzornika*) in ko je bil predsednik Društva slovenskih književnikov. Ko je opravljal katero izmed teh funkcij samostojno in v povezavi z drugimi, je izdal skoraj dve tretjini vseh del. Funkcija predsednika Društva slovenskih književnikov se je povezovala z urednikovanjem Zbirke PD; z urednikovanjem Zbirke PD in urednikovanjem Prešernovega koledarja; z ravnateljevanjem CZ; podpredsedovanjem Društvu za kulturno sodelovanje Slovenije z ZSSR in delovanjem v redakciji *Ljudske pravice*. Funkcije pri PD pa so se povezovale še z ravnateljevanjem v SKZ; z ravnateljevanjem v SKZ in s funkcijo direktorja *Ljubljanskega dnevnika*.

Ob pregledu celotnega korpusa Kranjčevih izvirmih del ugotovimo, da je več del izšlo v času, ko je Kranjec opravljal katerokoli vlogo, dejavnost ali kulturnopolitično funkcijo kot v času, ko ni opravljal nobene: v prvem primeru je izšlo 81 del, tj. pribl. 69 % celega korpusa, v drugem pa 37 del. Vloge, dejavnosti in kulturnopolitične funkcije so se med seboj povezovale: v času, ko je Kranjec opravljal posamezno funkcijo, je izšlo 31 del; ko pa so se funkcije kakorkoli povezovale med seboj, pa je izšlo 50 del. Število izdanih del v času opravljanja vlog, dejavnosti in kulturnopolitičnih funkcij prikazuje spodnja tabela:

Kombinacija vlog, dejavnosti in kulturnopolitičnih funkcij	Število izdanih del
glavni urednik Zbirke PD in predsednik Društva slovenskih književnikov	35
glavni urednik Zbirke PD	17
ravnatelj CZ in predsednik Društva slovenskih književnikov	9
predsednik Društva slovenskih književnikov	4
ravnatelj SKZ	2
urednik <i>Obzornika</i> , glavni urednik Zbirke PD in ravnatelj SKZ	3
urednik in izdajatelj <i>Ljudske pravice</i>	3
glavni urednik zbirke PD, predsednik Društva slovenskih književnikov in urednik Prešernovega koledarja	3
delal v redakciji <i>Ljudske pravice</i> , podpredsednik Društva za kulturno sodelovanje Slovenije z ZSSR in predsednik Društva slovenskih književnikov	2
direktor <i>Ljubljanskega dnevnika</i> , urednik <i>Obzornika</i> , podpredsednik PD in ravnatelj SKZ	1
urednik <i>Obzornika</i> , ravnatelj SKZ	1
urednik <i>Ognja</i>	1
svobodni književnik	37

Tabela 13.

- Smilja Amon: Dnevnik. *Enciklopedija Slovenije*, 2. Ljubljana: MK, 1988. 271.
- Alenka Dermastia: Mladinska knjiga. *Enciklopedija Slovenije*, 7. Ljubljana: MK, 1993. 171–172.
- Aleš Gabrič: Obzornik. *Enciklopedija Slovenije*, 8. Ljubljana: MK, 1994. 79–80.
- Aleš Gabrič: Prešernova družba. *Enciklopedija Slovenije*, 9. Ljubljana: MK, 1995. 315.
- Igor Grdina: Miško Kranjec. *Enciklopedija Slovenije*, 5. Ljubljana: MK, 1991. 388.
- Branko Hofman: Državna založba Slovenije. *Enciklopedija Slovenije*, 2. Ljubljana: MK, 1997. 388.
- Janko Liška: Življenjepis Miška Kranjca. Miško Kranjec, *Nekaj bi vam rad povedal: Satire in Razmišljanja*. Murska Sobota: Obmurska založba, 1954. 253–256.
- Vasilij Melik: Slovenska matica. *Enciklopedija Slovenije*, 11. Ljubljana: MK, 1997. 415–416.
- Urška Perenič: *Empirično-sistemska raziskovanje literature: Konceptualne podlage, teoretski modeli in uporabni primeri*. Ljubljana: Zveza društev Slavistično društvo Slovenije, 2010 (Slavistična knjižnica, 16).
- Jože Prešeren: Založništvo. *Enciklopedija Slovenije*, 15. Ljubljana: MK, 2001. 53–58.
- Janko Prunk: Ogenj delavske mladine. *Enciklopedija Slovenije*, 8. Ljubljana: MK, 1994. 98.
- Danijela Sedej: Biografija. Miško Kranjec, *Miško Kranjec: Izbrana mladinska besedila*. Ljubljana: MK, 1978. 268–270.
- Djuro Šmicberger: Ljudska pravica. *Enciklopedija Slovenije*, 6. Ljubljana: MK, 1992. 288–289.
- Jože Ternar: Pomurska založba. *Enciklopedija Slovenije*, 9. Ljubljana: MK, 1995. 137–138.
- Franc Zadavec: Pisatelj in čas. Franc Zadavec, *Poet prekmurskih ravnin: Miško Kranjec 1908–1983*. Ljubljana: Pomurska založba, 1988. 273–377.
- Franc Zadavec: Kranjčevi družbeni, duhovni in literarni razgledi in presoje. Franc Zadavec, *Miško Kranjec 1908–1983*. Ljubljana: PD, 2007. 10–41.
- Martin Žnideršič: Cankarjeva založba. *Enciklopedija Slovenije*, 1. Ljubljana: MK, 1987. 417.
- Martin Žnideršič: Slovenski knjižni zavod. *Enciklopedija Slovenije*, 12. Ljubljana: MK, 1998. 46.
- Martin Žnideršič: Tiskovna zadruga. *Enciklopedija Slovenije*, 13. Ljubljana: MK, 1999. 261.
- Martin Žnideršič: Založba Hram. *Enciklopedija Slovenije*, 15. Ljubljana: MK, 2001. 52.

Delavska založba v Ljubljani, 1928–1941. Arhiv Republike Slovenije.

<http://arsq.gov.si/Query/detail.aspx?ID=26785> (10. 5. 2013).

Društvo za kulturno sodelovanje Slovenije z Zvezo sovjetskih socialističnih republik, 1945–1948. Arhiv Republike Slovenije. <http://arsq.gov.si/Query/detail.aspx?ID=24421> (10. 5. 2013).

Miško Kranjec. <http://www2.arnes.si/~omkvpolanams/Misko%20Kranjec.htm> (10. 5. 2013).

V Senožetih slavijo 100-letnico rojstva Miška Kranjca, 13. 9. 2008. Dnevnik. si

<http://www.dnevnik.si/kultura/1042206804> (10. 5. 2013).

Založba Hram v Ljubljani. Digitalna knjižnica Slovenije.

<http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-RX6SEIGX> (10. 5. 2013).

KAZALO VSEBINE

1 Uvod.....	5
2 Založniška dejavnost v 20. stoletju	6
3 Delo Miška Kranjca v kontekstu založništva.....	8
3.1 Izvirna dela	11
3.2 Antologijske izdaje in izdaje v zbornikih.....	17
3.3 Prevedena dela.....	18
3.4 Prevedena dela v antologijskih izdajah in izdajah v zbornikih.....	19
4 Kvantitativni pregled in analiza izdajanja del	20
4.1 Mladinska knjiga	21
4.2 Pomurska založba	23
4.3 Slovenski knjižni zavod.....	24
4.4 Državna založba Slovenije	25
4.5 Prešernova družba.....	26
4.6 Slovenska matica	27
4.7 Delavska založba	27
4.8 Založba Hram	28
4.9 Cankarjeva založba.....	28
4.10 Naša založba	29
4.11 Druge založbe	29
5 Kvantitativni pregled izdajanja prevedenih del	30
6 Ugotovitve in sklepi.....	31
7 Viri in literatura.....	37

KAZALO TABEL

Tabela 1.....	10
Tabela 2.....	22
Tabela 3.....	23
Tabela 4.....	24
Tabela 5.....	25
Tabela 6.....	26
Tabela 7.....	27
Tabela 8.....	28
Tabela 9.....	28
Tabela 10.....	29
Tabela 11.....	30
Tabela 12.....	35
Tabela 13.....	36

KAZALO GRAFIKONOV

Grafikon 1.....	21
Grafikon 2.....	21
Grafikon 3.....	30

SEZNAM PRILOG

Priloga 1.....	17
Priloga 2.....	17
Priloga 3.....	19
Priloga 4.....	20

Izjava o avtorstvu

Izjavljam, da je diplomsko delo v celoti moje avtorsko delo ter da so uporabljeni viri in literatura navedeni v skladu z mednarodnimi standardi in veljavno zakonodajo.

Ljubljana, 10. 5. 2013

Ana Marija Lednik